

BESZÁMOLÓ A KÖNNYŰIPARI SZAKKÖNYVTÁRI HÁLÓZAT 1979. ÉS 1980. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

Csapó Györgyné

Textilipari Kutató Intézet

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának a könyvtárügy szabályozásáról kiadott 1956. évi 5. sz. törvényerejű rendelete (az ún. könyvtári törvény) és ennek végrehajtásáról szóló 1018/1956. sz. minisztertanácsi határozat létrehozta a könyvtárhálózatok országos rendszerét, élükön a hálózati központokkal és az alközpontokkal. Ennek a jogszabálynak alapján alakult meg a műszaki termelési könyvtári hálózat, amelynek központja az Országos Műszaki Könyvtár lett.

Az Országos Műszaki Könyvtár központi feladatait az ipari tárcák keretében szervezett hálózati alközpontok útján látta el. A hálózati alközpontok kijelölésére a műszaki termelési könyvtári hálózat működését szabályozó 103/1958. (M.K.2) MM számú utasítás kiadásával került sor.

Hálózati alközponttá általában az ipari minisztériumok műszaki könyvtárait, illetve a minisztériumoknak ezzel a feladattal megbízott vállalatait jelölték ki. A könnyűipar területén a Könyvügyi Minisztérium központi szakkönyvtára lett a könnyűipari szakkönyvtári hálózati alközpont, melynek feladatkörét és működését a 22/1960. (Kip.É.19.) KipM számú utasítás szabályozta. Azonban a Könyvügyi Minisztérium szakkönyvtára hálózati alközponti feladatait az elégtelen személyi ellátottság miatt csak részben tudta ellátni. A könyvtárosok módszertani irányítására, munkájuk összehangolására, alapfokú képzésük és továbbképzésük megszervezésére nem volt lehetősége. Ennek az volt a következménye, hogy a könnyűipari szakkönyvtárak színvonala messze elmaradt a jól szervezett hálózatokkal rendelkező tárcák szakkönyvtárainak színvonalától.

A könnyűipari könyvtárhálózat 1977. évi vizsgálata

1976-ban a Textilipari Műszaki és Tudományos Egyesület és a Textilipari Dolgozók Szakszervezete munkabizottságot hozott létre a textilipari vállalati műszaki könyvtárak helyzetének megvizsgálására.

A könyvtárak helyzetének ezt a vizsgálatát a Könyvügyi Minisztérium iparpolitikai főosztálya szükségesnek látta az egész ágazatra kiterjeszteni. Ezért 1977-ben megbízta az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központot, hogy a felügyelete alá tartozó intézmények (intézetek, vállalatok, gyárak stb.) könyvtáraiban helyzetfelmérést végezzen, majd a feltárt hiányosságok alapján javaslatot tegyen a tennivalókra.

A helyzetfelmérés alkalmával megállapított hiányosságok a következők voltak:

- nem készült olyan koncepció, amely meghatározná a hálózatfejlesztés irányát, módszereit, feladatait és a hálózat egységes rendszerét,
- megoldatlan a könyvtárosok alapfokú oktatása és továbbképzése,
- nincs megszervezve a könyvtárosok módszertani irányítása, tevékenységük koordinálása, munkájuk ellenőrzése,
- nem megfelelő a könyvtárak elhelyezése, technikai felszerelése és személyi ellátottsága,
- kevés a főoglalkozású és megfelelő szakképzettségű könyvtárossal működő könyvtár,

- nem folyik egységes elveken alapuló állománygyarapítás, nyilvántartás, feltárás és ellenőrzés a könyvtárakban,
- nem megfelelő a könnyűipar szakirodalmi ellátottsága,
- nincsenek felmérve az információs igények,
- hiányzik a szervezett, kényszerpályára terelt információáramlás, a megfelelő szintű propagandamunka és a felhasználók minden szintjét kielégítő szelektív információterjesztés.

A helyzetfelmérés alkalmával megállapított hiányosságok megszüntetésére az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ javaslatot dolgozott ki a Könyűipari Minisztérium felügyelete alá tartozó intézmények és vállalatok szakirodalmi információs rendszerének kiépítésére.

A könnyűipari könyvtárhálózat átszervezése

A kulturális miniszternek a könyvtári rendszer szerzetéről és működéséről kiadott 5/1978. (XII. 12.) KM sz. rendelete többek között meghatározza a hálózati központok (korábban hálózati alközpontok) feladatait is. A rendelet a hálózati központokkal szemben fokozottabb követelményeket támaszt, és új feladatokkal bízta meg őket. A könnyűipari könyvtárhálózat hiányosságai és a hálózati központokkal szemben támasztott fokozottabb követelmények szükségessé tették a könnyűipari könyvtárhálózat átszervezését.

Mivel a könnyűiparnak az ágazat szakterületeinek heterogenitása miatt nem volt főprofilú ágazati tájékoztató szakintézménye, a Könyűipari Minisztérium 1979. január elsejével a *Textilipari Kutató Intézetet bízta meg a könnyűipari szakkönyvtári hálózati központi tevékenység végzésével*, tekintettel arra, hogy a legtöbb szakkönyvtár (összesen 104) a textilipari alágazat területén működik.

A hálózati központ tagkönyvtárait a hálózati alközpontok útján irányítja, amelyek azonosak a Könyűipari Minisztérium által alágazatonként már korábban kijelölt információs bázisokkal:

Bőr-, Műbőr- és Cipőipari Kutató Intézet,
Bútoripari Fejlesztési Intézet,
Magyar Divat Intézet,
Nyomdaipari Egyesülés,
Papíripari Vállalat Kutatóintézete,
Textilipari Kutató Intézet, amely könnyűipari szakkönyvtári hálózati központ és egyben textilipari hálózati alközpont is.

A könnyűipari szakkönyvtári hálózathoz jelenleg 197 könyvtár tartozik. A könnyűipari szakkönyvtári rendszer szervezetére és működésére vonatkozóan a Könyűipari

Minisztérium iparpolitikai főosztálya irányelveket adott ki, amelyek a Könyűipari Értesítő 1979. XII. 4. számában jelentek meg, és e minőségükben az 5/1978. (XII. 12.) KM sz. rendeletnek a könnyűiparban történő végrehajtását szabályozzák. Az irányelvek tartalmazzák a hálózati központ, az alközpontok, a szakkönyvtárak és a szakkönyvtárak fenntartóinak feladatait, és hálózati alközpontonként határozzák meg az irányításuk alá tartozó szakkönyvtárakat.

A könnyűipari könyvtárhálózat működésének alapelvei

1979-ben a hálózati központ elkészítette a hálózat működésének tervezetét, és meghatározta a hálózatfejlesztés alapvető irányait és módszereit. 1979 évre, majd az 1980–1984 közötti időtartamra szerződést kötött a Könyűipari Minisztériummal, amely magában foglalja a hálózati központ és az alközpontok tárgyévi és középtávú hálózatfejlesztési feladatait.

A hálózati alközpontok feladataikat a hálózati központtal évenként megkötött szerződések alapján látják el.

A hálózati központi és a textilipari hálózati alközponti feladatokat a Textilipari Kutató Intézet kutatásszervezési főosztályához tartozó, 2 főből álló csoport látja el, melynek tevékenységét igény szerint egészítik ki a főosztályhoz tartozó egyéb csoportok (műszaki–tudományos információs csoport, könyvtár, reprográfiai csoport). A hálózati alközponti feladatok ellátását az e feladattal megbízott intézetek információs bázisainak egy-egy munkatársa végzi rész munkaidőben.

A könyvtárhálózat működésének célja, hogy a vállalati és gyári szakkönyvtárak hatékonyabban tudják elősegíteni az adott vállalat (gyáregység) termelési, műszaki–fejlesztési feladatainak megoldását azáltal, hogy képesek az országos és az ágazati szervektől beszerzett információknak a helyi információs igényekhez igazodó közvetítésére. A műszaki–gazdasági és piaci információknak – alágazatonként kényszerpályára terelve – a szakkönyvtárak útján differenciáltan kell a felhasználókhöz eljutniuk, akiknek információs igényei korábban ugyanezen a csatornán keresztül érkeztek el az igényeket kielégítő információs bázisokhoz.

Mivel a szakkönyvtári és a szakirodalmi információs tevékenység egymástól elválaszthatatlan, a hálózatszervezési munka kialakításánál ezt fő szempontként kellett figyelembe venni, nehogy a hálózat működtetésével kapcsolatos munkák adminisztratív jellegűvé váljanak.

A hálózati alközpontoknak az információs bázisok és a vállalatok közötti összekötő szervvé válását az a tény tette szükségessé, hogy a kis létszámú információs apparátussal (1–2 fő könyvtáros, 3–4 fő információs szakember) rendelkező információs bázisok nem tudtak élő kapcsolatot teremteni szolgáltatásaik felhasználóival.

Elsősorban tehát fel kell kelteni a szakirodalmi informáltság igényét az információs szolgáltatások potenciális felhasználóinál, vagy ha ez már megvan, *meg kell ismerni a felhasználók információs igényét*, és ezek alapján meghatározni, hogy milyen jellegű műszaki-gazdasági és piaci információkra van szükségük, milyen feldolgozásban, formában, mennyiségben és milyen gyakorisággal.

Meg kell vizsgálni, hogy a bázisok jelenlegi *tájékoztatói jellegű szolgáltatásai megfelelnek-e a felhasználók információs igényeinek*, és szükség esetén módosításokat kell bennük végrehajtani. A szolgáltatások hatékonyságát ugyanis csak a visszacsatolás alapján történő vizsgálatokkal lehet lemérni. A rendelkezésre álló információk helyett a felhasználóknak szükséges információkat kell nyújtaniuk az információs bázisoknak. Csak így lesznek képesek a konkrét problémák gyors és eredményes megoldására. E munkába a kutatóintézetek tudományos munkatársait is be kell vonni. Ebben a munkában kell tevékenyen részt venniük a hálózatszerkezéssel foglalkozó munkatársaknak a vállalatok könyvtárosaival, azok közvetlen főnökeivel és a termelésirányítással foglalkozó szakemberekkel való személyes kapcsolatfelvétel útján.

Ilyen alapelveknek megfelelően állította össze a hálózati központ 5 éves munkatervét, amely tartalmazza a hálózati alközpontok feladatait is.

A hálózati központ elsősorban a hálózat módszertani irányításával, a könyvtárosok alapfokú és továbbképzésével, módszertani, koordinációs, szervezési és ellenőrzési feladatokkal foglalkozik. A hálózati alközpontok feladata a munkák gyakorlati végrehajtása.

A következőkben a könnyűipari könyvtárhálózat működésének első két évében (1979-ben és 1980-ban) elért eredményeket ismertetjük.

A könnyűipari hálózati központ tevékenysége

1. Hálózatfejlesztés, működtetés, hálózati koordináció

- 1.1 A hálózati központ elkészítette a könnyűipari szakkönyvtári hálózat kialakításának tervezetét, meghatározta a hálózatfejlesztés alapvető irányait, módszereit és feladatait.
- 1.2 Összeállította a hálózati központ és a hálózati alközpontok 5 éves munkaprogramját, 1979, 1980. és 1981. évi munkatervét. Alvállalkozói szerződéseket kötött a hálózati alközpontokkal.
- 1.3 Kidolgozta a könnyűipari szakkönyvtári hálózati rendszer szervezetének és működésének jogi alapját képező irányelveket, amelyek a Könnyűipari Értesítő 1979. XII. 4. számában jelentek meg.

1.4 A könnyűipari szakkönyvtári hálózat egységes rendszerének megvalósítása céljából a hálózati központ évenként 1–2 alkalommal megszervezte a hálózati alközpontok konzultációját. Ezek alkalmával a hálózati központ és az alközpontok munkatársai általában beszámolnak a tárgyévben végzett munkájukról, megbeszélik a következő évi munkatervet és tisztázzák a munkájuk során felmerült problémákat. A konzultációk egyben alkalmat adnak arra is, hogy új rendeletek, irányelvek, szabványok, mintaszabályzatok, módszertani útmutatók értelmezését és gyakorlati megvalósítását megvitassák. Foglalkoztak pl. a szervezeti és működési szabályzatmintával, a személyes könyvtárlátogatások megszervezésének módjával, a fölőpéldányok ágazaton belüli hasznosításának szabályozásával stb.

A hálózati központ és az alközpontok munkatársai a konzultációk alkalmával ismertették információs szolgáltatásaikat és kiadványaikat, megbeszélve azok hasznosságát. Ezen túlmenően folyamatosan tartják egymással a kapcsolatot, amely jónak mondható.

2. Szakkönyvtári szabályzatminták elkészítése

A könnyűipari szakkönyvtári hálózati központ tagkönyvtárai részére kidolgozta a könyvtári rendszerre vonatkozó 5/1978. (XII. 12.) KM sz. rendeletben előírt *szakkönyvtári szervezeti és működési szabályzatmintát*, amelyet a Kulturális Minisztérium könyvtári osztálya hagyott jóvá. Ezenkívül elkészítette a szervezeti és működési szabályzat néhány pontjának értelmezését tartalmazó útmutatót, az ügyrendet, a munkaköri leírást, a szakkönyvtári költségterv mintáját és a könyvtárhasználati szabályzatmintát.

A szabályzatmintákat a hálózati központ a hálózati alközpontok útján juttatta el a vállalatok, gyárak, nyomdák vezetőihez.

3. Módszertani irányítás

- 3.1 A hálózati központ 1980-ban két módszertani útmutatót adott ki, amelyet a hálózati alközpontok útján juttatott el a tagkönyvtárakhoz. Ezek a következők voltak: *A könyvtári nyomtatványok, felszerelési cikkek és berendezések beszerzése és felhasználása* című útmutató, amelynek célja a szakkönyvtárak egységes nyilvántartási rendszerének kialakítása, valamint *A kulturális miniszter és a pénzügyminiszter 3/1975. (VIII. 17.) KM-PM számú együttes irányelvének egységes szerkezetbe foglalt szövege* című módszertani kiadvány, amely a könyvtári állomány ellenőrzését (leltározását) és az állományból történő törlést szabályozza.

3.2 Körlevélben határozta meg a tagkönyvtárakban selejtezendő művek jegyzékeinek hálózaton belüli körzését, valamint az Országos Széchényi Könyvtárnak és az állami könyvkereskedelemnek való felajánlás és az állományból való kivonás módját. A könyvtárakban feleslegessé vált dokumentumok jegyzékeinek hálózaton belüli körzése eredményes volt.

3.3 Összeállította és elküldte a tagkönyvtáraknak a hatályban levő és beszerzésre ajánlott könyvtári és információs vonatkozású jogszabályok, rendeletek, irányelvek és szabványok címjegyzékét, feltüntetve beszerzésük útját-módját is.

3.4 Kidolgozta a hálózati alközpontok részére a személyes könyvtárlátogatások alkalmával felhasználható adatlapokat, amelyek a szakkönyvtárak szervezetére és működésére, a tájékoztató tevékenységre vonatkozó adatok begyűjtését egységesítik és lehetőséget adnak az észrevételek és javaslatok feljegyzésére.

4. Műszaki könyvnapok szervezése és a rendezvények értékelése

A hálózati központ eljuttatta a tagkönyvtárakhoz az 1979. és 1980. évi Műszaki Könyvnapok rendezésére vonatkozó pályázati felhívásokat, a Műszaki Könyvnapok újdonságainak jegyzékét és az ankettszervezési jelentkezési lapokat. A pályázaton 1979-ben 15, 1980-ban 17 könyvtár vett részt. Az általuk szervezett rendezvények nagy részén megjelentek a hálózati központ és az alközpontok munkatársai is. A hálózati központ a pályázati felhívásban ismertetett elbírálási szempontok szerint rangsorolta a rendezvényeket, és – színvonalukat figyelembe véve – javaslatot tett a műszaki könyvnapokat rendező könyvtárosok jutalmazására. A Műszaki Könyvnapok országos megnyitó ünnepségén 1979-ben 2 könyvtáros, 1980-ban 1 könyvtáros kapott *Kiváló Munkáért* kitüntetést.

5. Kötelező adatszolgáltatások végrehajtása

A hálózati központ teljesítette a kötelező adatszolgáltatásokat:

5.1 Végrehajtotta a kulturális miniszter által elrendelt, a hálózat összes tagkönyvtárára vonatkozó, 4 évenként ismétlődő teljes körű adatszolgáltatást 1978-ban és az országos feladatkörű szakkönyvtárakra vonatkozó, évenként ismétlődő adatszolgáltatást 1979-ben és 1980-ban a Tudománysszervezési és Informatikai Intézet részére.

5.2 A könyvtárak központi nyilvántartását szolgáló adatszolgáltatást az 1976. évi törvényerejű rendelet írta elő. A kulturális miniszter 5/1978. (XII. 12.) KM

számú rendelete a könyvtárak központi nyilvántartásával az Országos Széchényi Könyvtárat bízta meg. Mivel csak nagyon általánosan fogalmazhatók meg azok a minimális könyvtári követelmények, amelyek alapján egy-egy gyűjtemény könyvtárnak tekinthető, az Országos Széchényi Könyvtár a hálózati központokra bízta annak megítélését, hogy a hálózatukban működő könyvtárak közül melyek a központilag nyilvántartandó könyvtárak. Az Országos Széchényi Könyvtár által megadott szempontoknak (főfoglalkozású könyvtáros, legalább 3000 könyvtári egységgel rendelkező könyvtár stb.) a könnyűiparban 33 könyvtár felelt meg. Ezek kitöltött adatlapjait a hálózati központ összegyűjtötte és a megadott adatokat ellenőrizte. Az adatlapok egyik példányát elküldte az Országos Széchényi Könyvtárnak, egy példányt pedig a hálózati központ őriz meg. Azokról a könyvtárakról, melyek az előírt követelményeknek nem feleltek meg (164 könyvtár), a hálózati központ és az alközpontok nyilvántartást vezetnek, amely részint a 4 évenként ismétlődő statisztikai adatszolgáltatási lapok másolataiból, részint a személyes könyvtárlátogatások során készült adatfelvételi lapokból áll.

Az 1978. évi szakkönyvtári statisztikai adatokat a hálózati központ munkatársai összehasonlították az 1974. évi statisztikai adatokkal.

A táblázatokból alágazatonként lemérhető a könyvtárhálózat fejlődése. A táblázatok összehasonlításából kitűnik, hogy az eltelt 4 év alatt a könnyűipari szakkönyvtári hálózatban a következő jelentősebb változások voltak:

	1974	1978
A könyvtárosok összlétszáma nőtt (fő és részmunkaidős könyvtárosok száma)	148	179
A főfoglalkozású könyvtárosok száma csökkent	57	52
A könyvtárosi szakképzettséggel rendelkező főfoglalkozású könyvtárosok száma nőtt		
felsőfokú szakképzettségű	5	9
középfokú szakképzettségű	21	23
alacsonyfokú szakképzettségű	8	8
A könyvtárak leltári állománya nőtt (dokumentumok száma)	412 082	481 584
A tárgyévi állománygyarapítás mennyiség nőtt (dokumentumok száma)	30 846	43 320
A tárgyévi állománygyarapításra fordított összeg nőtt (Ft)	6 869 620	10 677 604

6. Javaslatétel könyvtárosok kitüntetésére és jutalmazására

A könnyűipari hálózati központ javaslata alapján jó munkájuk elismeréseképpen 5 könyvtáros kapott kitüntetést a Kulturális Minisztériumtól augusztus 20-án alkalomból. 1979-ben 2 könyvtáros részesült *Szocialista Kultúráért*, 1 *Kiváló Munkáért*, 1980-ban 2 könyvtáros *Kiváló Munkáért* kitüntetésben.

7. A hálózati állomány nyilvántartása

A hálózati központ kurrens központi lelőhelyjegyzékek kiadása céljából megszervezte a tagkönyvtárak külföldről beszerzett könyv- és folyóiratgyarapodásának a hálózati alközpontok útján történő bejelentését.

A kurrens külföldi folyóiratok lelőhelyjegyzékét 1981-ben adja ki a hálózati központ, a külföldi könyvekét az összegyűlt anyag mennyiségétől függően, későbbi időpontban.

8. Oktatás

8.1 A hálózati központ a Könyűipari Minisztérium Módszertani és Továbbképző Intézetével együttműködve a következő tanfolyamokat szervezte:

1979. IX. 10–12-ig az alap- és középfokú könyvtárosi végzettségű könyvtárosok részére céltanfolyamot, amelyen 19 könyvtáros vett részt. A céltanfolyam tematikája a következő volt: állománygyarapítás, állománybavétel, állományrevízió, selejtezés, osztályozás, katalógus-szerkesztés, raktározás, állományvédelem, reprográfia.

1980. IX. 15-től 19-ig egyhetes (40 órás) alapfokú könyvtárosi képzést nyújtó tanfolyamot szervezett. A könnyűiparban könyvtárosi képzés nélkül dolgozó 142 könyvtáros közül 41 jelentkezett a tanfolyamra, és 39 tette le eredményesen a vizsgát. A vizsgázott könyvtárosok közül 8 főfoglalkozású, 32 részmunkaidős könyvtáros volt.

A könyvtárosok a tanfolyam végén kérdőívet töltöttek ki, amelyben részletesen értékelték a tanfolyam színvonalát, tematikáját és gyakorlati hasznosíthatóságát. Többek között javasolták:

- az alapfokú könyvtárosképző tanfolyam óraszámának emelését,
- lehetőség biztosítását több gyakorlati példa megoldására,
- címleírási és osztályozási továbbképző tanfolyam rendezését,
- tapasztalatcserék és könyvtárosi ankétok szervezését,
- módszertani útmutatók kiadását.

Kérték a hálózati központ és az alközpontok munkatársainak módszertani segítségét.

8.2 A hálózati központ javaslata alapján 1979-ben 9 könyvtáros vett részt az OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központ által rendezett *Új bibliográfiai leírás* tárgyú tanfolyamon, 1980-ban 2 fő az osztályozással, 1 fő a hírlapok és folyóiratok kezelésével, 1 fő a szakirodalmi igény-szükséglet és ellátottsági vizsgálattal foglalkozó tanfolyamon.

8.3 A MTESZ Tájékoztatási Tudományos Társaság *Információ 80* című nemzetközi konferenciáján a hálózati központ propagandamunkája eredményeképpen 21 könyvtáros és információs szakember vett részt.

9. Vállalati szakmai információs központok szervezése

A hálózati központ kidolgozta a vállalati szakmai információs központok modelljét, ennek alapján szükséges szerint megszervezi a szabályozott információáramlást és folyamatos segítséget nyújt a vállalatoknak a modell gyakorlati megvalósításához.

Első lépésként azoknál a vállalatoknál célszerű kialakítani a szakmai információs központokat, amelyeknél az ehhez szükséges feltételek és információs igények adva vannak. Ezek működéséből levont tapasztalatok alapján fokozatosan kell létrehozni évenként 5–10 vállalatnál a szakmai információs központokat, figyelembe véve a vállalatok profilját, nagyságrendjét, dolgozóinak (elsősorban információigényes dolgozóinak) létszámát, gazdasági és termelési struktúráját, felépítését és egyéb befolyásoló tényezőket.

A könnyűipari hálózati alközpontok tevékenysége

1. Szervezeti és működési szabályzatok véleményezése

A hálózati alközpontok véleményezték a hálózati központ által készített szervezeti és működési mintaszabályzat alapján készült vállalati (gyári, intézeti) szakkönyvtári szabályzatokat, és a minősítés után visszaküldték a szabályzatokat a könyvtárosoknak kiegészítés, illetve érvényesítés céljából.

Jelenleg a könnyűipari szakkönyvtári hálózathoz tartozó könyvtárak 85%-a rendelkezik szervezeti és működési szabályzattal. A könyvtárak 15%-a haladékat kért, vagy kis állományára, átszervezésre, könyvtárosváltásra hivatkozva nem készített még szabályzatot.

2. Együttműködési értekezletek szervezése

A hálózati alközpontok munkatársai évenként egyszer együttműködési értekezletet szerveznek az irányításuk alá tartozó tagkönyvtárak vezetői részére az egységes hálózati rendszer kialakítása, az azonos profilú vállalatok (intézmények) könyvtárosainak együttműködése, az információs igények felmérése és az alágazati báziskönyvtárak kiadványainak és tájékoztató szolgáltatásainak propagálása céljából.

Az ilyen hálózati alközponti könyvtárosi értekezletek napirendi pontjai voltak pl.:

- az információs bázis kiadványainak és szolgáltatásainak ismertetése és az ezekre vonatkozó igények felmérése,
- a szervezeti és működési szabályzatok és egyéb könyvtári szabályzatok elkészítése,
- a tartós és időleges megőrzésű dokumentumok körének meghatározása,
- külföldi folyóiratok és könyvek ágazati lelőhely-jegyzékének elkészítéséhez szükséges adatszolgáltatás,
- a könyvtári állomány ellenőrzésére és az állományból való törlésre vonatkozó 3/1975. (VIII. 17.) KM-PM. sz. együttes rendelet gyakorlati végrehajtása,
- alapfokú könyvtárosképzési és továbbképzési lehetőségek ismertetése,
- Műszaki Könyvnapok rendezése,
- a tagkönyvtárak könyvtárvezetőinek beszámolója saját munkájukról,
- a hálózati alközpont szakkönyvtárának megtekintése, nyilvántartási és raktározási rendszerének ismertetése.

A hálózati alközpontok munkatársai részt vesznek a vállalatok kezdeményezésére összehívott könyvtárosi értekezleteken. Pl. a Pamutfonóipari Vállalat évenként kétszer összehívja gyáregységeinek könyvtárosait, és anélkül keretében vitatja meg az aktuális problémákat. A vállalat információs osztálya a hálózati központ útmutatója alapján egységes könyvtárnyilvántartási és kölcsönzési rendszert dolgozott ki, melyhez a szükséges nyomtatványokat a központi könyvtár biztosítja a gyárak műszaki könyvtárai részére.

3. Esetenkénti tanácsadás

A hálózati alközpontok munkatársai esetenkénti tanácsadással is segítettek az egyes könyvtárak problémáinak megoldásában.

4. Helyszíni könyvtárlátogatás

A hálózati alközpontok munkatársai helyszíni könyvtárvizsgálatot és helyzetfelmérést végeztek a szakkönyvtárakban, amelyek során:

- módszertani tanácsadást nyújtottak a könyvtári állomány kezelésére és a szervezeti és működési szabályzat elkészítésére vonatkozóan,
- a hálózati központ által kiadott adatlapokon rögzítették a könyvtár szervezetére és működésére, valamint a könyvtáros személyére vonatkozó adatokat,
- a könyvtár működésének javítását célzó javaslatokat tettek,
- információs igényfelmérést végeztek,
- ismertették az információs bázisok kiadványait és tájékoztató szolgáltatásait,
- ellenőrizték a szakkönyvtári tevékenységre vonatkozó jogszabályok és szabványok betartását.

A személyes könyvtárlátogatások során szerzett tapasztalatok azt mutatják, hogy a könnyűipari szakkönyvtárak működése és személyi ellátottsága nem kielégítő. Általános tapasztalat, hogy aránylag ott működnek jobban a szakkönyvtárak, ahol a szakszervezeti könyvtárral össze vannak vonva. Több vidéki könyvtáros kérte, hogy a hálózati alközpont munkatársai intézzék el, hogy részt vehessenek a közművelődési könyvtárosok részére rendezett rendezvényeken és tanfolyamokon. A részmunkaidős vidéki könyvtárosok ugyanis egyéb elfoglaltságuk miatt gyakran nem juthatnak el a fővárosi rendezvényekre, de saját városukban továbbképezhetnék magukat, ha erre lehetőségük lenne.

5. A hálózati alközpontok kiadványai

A könnyűipari információs bázisok keretében működő szakkönyvtárak teljességre törekvően gyűjtik és feldolgozzák az alágazat főprofiljának megfelelő szakirodalmat és válogatással a mellékgyűjtőkörükhöz tartozó dokumentumokat. Új beszerzéseikről a hálózati alközpontok gyarapodásjegyzékek útján tájékoztatják az irányításuk alá tartozó tagkönyvtárakat. A gyarapodásjegyzékek formailag, tartalmuk és szerkezetük szempontjából nem egységesek. Megjelenési gyakoriságuk is különböző, évenként, félévenként vagy negyedévenként jelennek meg. A gyarapodásjegyzékben szereplő dokumentumokhoz könyvtárközi kölcsönzés útján jutnak hozzá a tagkönyvtárak.

A Papíripari Vállalat Kutatóintézete az 1980. évi Műszaki Könyvnapok alkalmából összeállította a *Magyar nyelvű papíripari szakirodalom 1945–1980* című kiadványt, és elküldte az érdekelt szakkönyvtáraknak.

A Magyar Divat Intézet 1980 decemberében adta ki a *Textil-textilruházati ipar szakkönyvtárja 1960–76-ig* című kiadványt, amelyet a textil- és textilruházati alközpontokhoz tartozó szakkönyvtárak kaptak meg.

6. Területi együttműködés megszervezése

A Textilipari Kutató Intézet mint a textilipari hálózati központ, a Soproni Városi Könyvtárban 1981-ben regionális textilipari fiókkönyvtárat kíván létrehozni, amelynek célja öt soproni textilipari vállalat (gyár) könyvtári állományának kiegészítése. Az ezirányú tárgyalásokat a textilipari hálózati központ munkatársai már 1980-ban lefolytatták a soproni Városi Könyvtár igazgatójával és az érintett vállalatokkal. Az együttműködés feltételeit és a megoldandó feladatokat részleteikben azonban még tisztázni kell.

7. Hálózati propagandatevékenység

7.1 A Magyar Divat Intézet *Divat, ipar, információ a ruháiparban* címen rendezett kiállítást, 1981. február 10–14-ig a ruházati ipari hálózati központokhoz tartozó vállalatok és a Textilipari Kutató Intézet részvételével. A kiállítás célja az volt, hogy felhívja a figyelmet az információ, dokumentáció szükségességére a gyártmányfejlesztés és kollektívizálás folyamatában, és érzékeltesse az információ és a kiállításon bemutatott termékek közötti összefüggést.

7.2 A hálózati központok munkatársai propagandatevékenységet fejtenek ki az információs bázisok szolgáltatásainak (témafigyelés, irodalomkutatás, szelektív információterjesztés, fordítószolgálat) és kiadványainak (szemlekiadványok, vezetői információ, referáló kiadványok stb.) ismertetésével. A szolgáltatások hatékonyságát visszacsatolás-vizsgálatokkal és az eredmények elemzésével mérik le.

8. Reprógráfiai szolgáltatások

A hálózati központok reprógráfiai szolgáltatásokat csak korlátozott mértékben (saját állományukban levő dokumentumokról) vállalnak.

A könnyűipari könyvtárhálózat kapcsolatai hazai intézményekkel

A hálózati központ hazai vonatkozásban képviseli a hálózat, illetve a hálózathoz tartozó könyvtárak és könyvtárosok érdekeit a főhatóságnál, az ágazati felügyeletnél, valamint a könyvtárak fenntartó intézményeinél. Képviseli továbbá a hálózatot a hazai könyvtári és tájékoztatói szervezetekben (Műszaki Könyvtári Koordinációs Kollégium, OMFB stb.).

A könnyűipari könyvtárhálózat megszervezése és működtetése elsősorban a Könyvípári Minisztérium iparpolitikai főosztályának és ezen belül a szakkönyvtár vezetőjének köszönhető, aki éveken át szorgalmazta a könnyűipari könyvtárügy fejlesztését és tevékenyen vett részt a hálózat munkájának irányításában.

A könnyűipari könyvtárhálózat módszertani munkatársai és az OMK módszertani és koordinációs osztálya, valamint az ágazati hálózati központok vezetői és munkatársai között is folyamatos a kapcsolat. Tőlük értékes információkat, útmutatókat, mintaszabályzatokat kaptak. Más ágazati hálózati központok módszertani munkájának, képzési és továbbképzési rendszerének tanulmányozása, a náluk bevált módszerek alkalmazása sokban járult hozzá a könnyűipari könyvtárhálózat eredményes munkájához.

A könnyűipari könyvtárhálózat átszervezése óta eltelt 2 esztendő tapasztalatai azt bizonyítják, hogy az erőfeszítések nem voltak hiábavalók. A hálózat kialakításához és működtetéséhez szükséges alapozási munkák befejeződtek. Bebizonyosodott, hogy az országban szétszórtnan működő különböző nagyságú és szintű könyvtárak csak úgy válhatnak az országos és az ágazati szervektől beszerzett információk helyi közvetítőivé, ha egységes módszertani irányítással működnek.

Az eddigi eredmények azonban csak kezdeti lépéseknek tekinthetők.

A hatodik ötéves terv több olyan gyakorlati célkitűzést tartalmaz, amelynek megvalósítása megköveteli a szellemi erőforrások jobb és szervezettebb hasznosítását minden területen. A termelési szerkezet átalakítását, a tudományos eredmények gyorsabb és hatékonyabb hasznosítását, a korszerű licencek és termelési eljárások átvételét és továbbfejlesztését csak naprakész műszaki ismeretekkel rendelkező, jól informált műszaki gárda valósíthatja meg.

E feladatok megoldását kell elősegíteniük a könyvtárosoknak és az információs szakembereknek a szakirodalmi információk átadásával.

Az elkövetkező években a könnyűipari könyvtárhálózat legfontosabb feladatai közé tartozik:

- a vállalati szakmai információs központok szervezése és közreműködésükkel a szabályozott információáramlás biztosítása. Ennek érdekében a felhasználók szakirodalmi információs igényeinek felmérése és az igények optimális kielégítése;
- a hálózat állománygyarapításának koordinálása a rendelkezésre álló anyagi eszközök leggazdaságosabb felhasználása céljából;
- a LEGPROMINFORM (Könyvípári NÁTMIR) által nyújtott szolgáltatások hasznosítása;
- a könyvtárak működési feltételeinek javítása;
- a szakképzett főfoglalkozású könyvtárosok számának növelése;

- az egységes elveken alapuló állománygyarapítás, nyilvántartás, feldolgozás és szolgáltatás megvalósítása;
- közművelődési és szakkönyvtárak területi együttműködésének kialakítása.

CSAPÓ Györgyné: Beszámoló a könnyűipari szakkönyvtári hálózat 1979. és 1980. évi munkájáról

A könnyűipari könyvtári hálózat 1977. évi vizsgálata számos hiányosságot tárt fel. 1978-ban szerződéses alapon a Textilipari Kutató Intézet vállalta magára a könnyűipari könyvtári hálózat központjának szerepkörét. Azóta öt alközponttal vállalva szervezi a könnyűipar szakirodalommal és szakirodalmi információkkal való ellátását. A cikk a két éve tartó erőfeszítések eredményeiről számol be, és felsorolja az 1985-ig megoldandó feladatokat, amelyek rendszerszervezés és -működtetés jellegűek.

* * *

Mrs. CSAPÓ, K.: Activities of the library network for the light industry in 1979 and 1980

An investigation of the library network for the light industry carried out in 1977 revealed several deficiencies in the system. In 1978 the Research Institute for the Textile Industry was appointed as the central base of the network. Since then, together with five information sub-centres, it has been organizing the information supply for the light industry. The results of two years' efforts as well as the tasks forseen up to 1985, concerning mainly systems organization and operation, are given.

ЧАПО, К.: Отчет за 1979 и 1980 гг о работе библиотечной сети легкой промышленности

Проверка библиотечной сети легкой промышленности, проведенная в 1977 году, выявила значительное количество недостатков. В 1978 году Научно-исследовательский институт текстильной промышленности на договорной основе взял на себя роль центра библиотечной сети легкой промышленности. С тех пор он совместно с другими пятью институтами сети обеспечивает информационное и библиотечное обслуживание легкой промышленности. В статье рассматриваются результаты двухлетней работы и перечисляются задачи на период до 1985 года, которые носят характер организации и эксплуатации систем.

* * *

Frau CSAPÓ, K.: Bericht über die Arbeit des Fachbibliotheksnetzes der Leichtindustrie in den Jahren 1979 und 1980

Eine im Jahr 1977 stattgefundene Revision des Fachbibliotheksnetzes der Leichtindustrie erschloss einige Mängel. Das Forschungsinstitut der Textilindustrie verpflichtete sich 1978 vertraglich zur Erfüllung der Aufgaben der leitenden Zentrale des Bibliotheksnetzes. Seither besorgt das Forschungsinstitut gemeinsam mit weiteren fünf Bibliotheksnetzcentralen die Versorgung der Fachleute auf dem Gebiet der Leichtindustrie mit Fachschrifftum und fachliterarischen Informationen. Im Artikel wird über die Ergebnisse der bisherigen Arbeit berichtet und auch die bis 1985 zu bewältigenden, vornehmlich systemorganisatorischen und systemtechnischen Aufgaben sind dargestellt.

